

4. Батиргарєєва В. С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло : дис...канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 215 с.

5. Никитин О. С. Особенности грабежей и разбоев. Борьба с хищениями. Вильнюс, 2006. 324 с.

6. Носенко А. М. Рецидивисты: грабители и разбойники. Сборник научных трудов ВНИИ МВД СССР. Москва, 1985. 175 с.

Чекан Наталія Володимирівна,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх
справ

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МАРГІНАЛЬНИМИ ГРУПАМИ В УКРАЇНІ»

Анотація. Висвітлено основні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються маргінальними групами, а також підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють протидію злочинності.

Ключові слова: профілактика кримінальних правопорушень, маргіналізація, запобігання злочинності.

Summery: The main measures aimed at preventing criminal offenses, their determination by marginalized groups, as well as improving the efficiency of the bodies involved in combating crime are highlighted.

Keywords: prevention of criminal offenses, marginalization, crime prevention.

Аналіз стану безпеки і правопорядку в Україні у 2014–2019 роках свідчить, що негативні процеси, які спостерігалися останніми роками, не тільки збереглися, але й дещо посилюються. Ужиті правоохоронними та іншими державними органами заходи не дали можливості нейтралізувати основні дестабілізуючі фактори, що обумовлюють напруженість і подальше ускладнення безпекової ситуації в державі. Війна на сході України, а також інші соціальні чинники зумовили масштабний процес внутрішньої міграції. Загальна кількість переселенців в Україні станом на грудень 2019 року складала майже 2,3 млн. осіб. При цьому питання їх облаштування, зайнятості,

вирішення соціально-побутових проблем належним чином не вирішені. За даними Міжнародної організації з міграції тільки близько 43 % внутрішньо переміщених осіб отримують регулярні доходи від зарплати, ще 18 % мають часткову зайнятість. Водночас, значна частина населення, зокрема працездатного, змушена шукати роботу за кордоном, зокрема за у 2019 році Державна міграційна служба України виявила 6,7 тис. нелегалів [1].

У нашій країні налічується близько 500 тис. наркозалежних, включно з тими, хто перебуває на обліках у Національній поліції у зв'язку з немедичним уживанням наркотиків. Із них – 171,6 тис. уживають наркотики регулярно. Близько 5 тис. наркозалежних є неповнолітніми. Отже, наркотична ситуація демонструє загальну тенденцію до погіршення, як в абсолютних, так і відносних величинах, незважаючи на скорочення території обліку. При цьому, починаючи з 1994 р. й до 2019 р., відбулося майже триразове зростання кількості наркозалежних.

На профілактичному обліку перебуває майже 150 тис. неповнолітніх, які бродяжать чи жебракують, мають схильність до вчинення правопорушень, уживання наркотичних засобів, психотропних речовин та алкогольних напоїв. Понад 80 тис. (55,0 %) правопорушників цієї категорії притягувались до відповідальності (застосування примусових заходів виховного характеру) повторно, зокрема за корисливо-насильницькі злочини, учинені з особливою жорстокістю (13,5 %), шляхом знущань над потерпілим (15,5 %), пов'язані з діями сексуального характеру (22,0 %) [2].

Водночас низька ефективність роботи із встановлення та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочини, сприяє системному уникненню злочинцями покарання. Це, в свою чергу, створює умови для вчинення нових протиправних діянь та посилює загрозу безпеці людей. Не виключенням є і особи схильні до маргінальної поведінки. За даними поліції кількість громадян, які минулого року стали жертвами злочинних дій, зросла на 9 % (з 366,3 тис. до 400,7 тис.). Серед потерпілих майже 156,8 тис. жінок, 5,8 тис. дітей, 29,2 тис. пенсіонерів, 1,8 тис. іноземців, 194 працівника ЗМІ. Понад 5,6 тис. осіб загинуло. Найбільш незахищеними верствами населення залишаються особи похилого віку та діти [3].

Актуальність даної проблеми обумовлена тим, що маргіналізація перестала носити особовий характер. За роки економічної кризи процес маргіналізації набув масового, широкомасштабного характеру. Це призводить до соціальної нестабільності суспільства, соціальних вибухів, різних протестних

рухів і може привести до соціальних руйнувань або встановленню тоталітарне – популістського режиму. Державна влада повинна звернути пильну увагу на процеси маргіналізації в суспільстві, різними заходами, засобами і законами попереджати і зменшувати такі соціальнонебезпечні явища. Особливу увагу необхідно приділяти зменшенню цих процесів серед економічно активного населення і, в першу чергу, серед молоді.

Виникнення конфліктів у сучасному суспільстві приводить до руйнування системи соціальних цінностей, а це, у свою чергу, до поширення маргінальності громадян. У зв'язку з цим існує потреба вивчення кримінальних аспектів маргінальності, її впливу на правосвідомість, поведінку громадян та рівень правопорушень у суспільстві, а також діяльність держави щодо запобігання маргіналізації населення. Незважаючи на актуальність питання, у вітчизняній правовій науці недостатньо уваги приділяється питанням маргінальності, визначенню кола осіб, які належать до маргінальних груп населення, умовам, що сприяють маргіналізації населення, а також наслідкам, які вона спричиняє. Маргіналізація населення створює загрозу для прогресивного розвитку українського суспільства, спричиняє деградацію окремих його верств та сприяє зростанню рівня злочинності в державі. Проблема зниження рівня злочинності в нашій країні є багатоаспектною та потребує комплексного підходу. Одним із таких аспектів є запобігання злочинам.

Проблема взаємозв'язку маргіналізації суспільства зі злочинністю в Україні не стала об'єктом спеціального вивчення кримінологічної науки. До того ж це явище в нашій країні не визначають як загрозове для суспільства, хоча під час виконання своїх обов'язків працівники правоохоронних органів постійно натрапляють на його прояви та зазначають, що маргінальна людина є дуже соціально уразливою, може легко піддаватися негативному та криміногенному впливу, що своєю чергою є однією із причин криміногенної нестабільності. Відмова суспільства від реалізації багатьох соціальних програм через відсутність фінансування з державного бюджету, невирішеність актуальних питань життя населення, послаблення виховної роботи збільшують вірогідність проявів антигромадської поведінки серед населення та сприяють появи осіб із соціально відхиленою поведінкою – маргіналів.

Маргіналізація, визначена як проблема в роботах американського соціолога Р. Парка, так чи інакше розглядалася й у роботах Е. Дюркгейма, Г. Зіммеля, К. Маркса, Р. Мертона. У подальшому вивченню проблем маргіналізації особистості та

суспільства, маргінальної ситуації, маргінального статусу, маргінальної ролі, характеристик та типів, умов та стадій маргіналізації присвятили свої роботи Ю. Бек, Т. Веблен, Г. Гентіг, Г. Гросс, М. Голдберг, Б. Манчіні, У. Самнер, Е. Стоунквіст, А. Фарж, Т. Шибутані, Ця тема була завжди актуальною на всіх етапах розвитку суспільства.

Деякі кримінально-правові та кримінологічні проблеми маргіналізації, розглядали у своїх працях А. І. Атоян, О. І. Богатирьова, О. Ю. Бродецька, І. В. Дегтярьова, С. Ф. Денисов, Г. Ю. Зубко, Д. О. Назаренко, Л. І. Кемалова, С. Ф. Константінов, А. П. Мозоль, В. Г. Пшеничний, В. Г. Писарев, О. О. Пустовий, А. Л. Свящук, Р. Ф. Степаненко, Ю. М. Стрелковська, В. І. Тимошенко, Л. Г. Ткаченко, Н. С. Юзікова та ін.

Роботи значених авторів мають важливе наукове і практичне значення. Водночас низка питань дослідження маргінальних груп населення, феномену насильницької маргінальної поведінки особи у системі запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються маргінальними групами, характеру і змісту запобігання залишається нерозв'язаною, а у практиці боротьби зі злочинністю не сформовано цілісного уявлення про специфічні напрями комплексного використання підрозділами Національної поліції сил, засобів та заходів кримінологічного характеру з унесенням науково обґрунтованих пропозицій до законодавства, відомчих нормативно-правових актів, а також стосовно проведення в системі правоохоронних органів низки заходів організаційного характеру.

Сьогодні в науці окреслюється тенденція до формування нових концептуальних підходів у дослідженні маргінальності з огляду на сучасні соціальні процеси.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Державної міграційної служби України. URL: <http://dmsu.gov.ua/statistichni-dani/2945-statystyka>; Офіційний веб-сайт Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/potochniy-rik/>.

2. Звіти про діяльність підрозділів ювенальної превенції та роботу приймальників-розподільників для дітей на території України. НП України, 2016–2019. URL: <https://www.npu.gov.ua>.

3. Вплив соціально-економічних процесів на злочинність в Україні та у світі (за офіційними матеріалами ООН, Всесвітнього банку, статистичного органу Євросоюзу (Eurostat), Державної служби статистики України): аналітичний огляд. Київ: ДНДІ МВС України, 2019. 26 с.; Про зареєстровані кримінальні правопорушення та

результати їх досудового розслідування. *Генеральна прокуратура України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

Шубіна Світлана Анатолівна,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАПОБІГАННЯ ПРИВЛАСНЕННЮ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ У СФЕРІ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Висвітлено основні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються у сфері житлово-комунального господарства, а також підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють протидію злочинності.

Ключові слова: профілактика кримінальних правопорушень, житлово-комунального господарства, запобігання злочинності.

Summery: The main measures aimed at preventing criminal offenses, their determination, which are carried out in the field of housing and communal services, as well as improving the efficiency of bodies involved in combating crime are highlighted.

Keywords: prevention of criminal offenses, housing and communal services, crime prevention.

У ст. 47 Конституції України закріплено, що кожен має право на житло, а держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу його побудувати, придбати у власність або взяти в оренду. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду. У той же час, особливу роль у забезпеченні благополуччя населення відіграє розвиток комунального господарства, яке повинно відповідати європейським стандартам. Наявність цивілізованих житлових умов, надання комунальних послуг, що відповідають вимогам населення, дають можливість забезпечити в країні комфортні умови для проживання та роботи. Житлово-комунальне господарство займає основне місце в системі національного господарства, є поліструктурною, комплексною, системною галуззю, що забезпечує першочергові потреби населення й